

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

ÅRGÅNG 2
HÄFTE 7
1915

BIRGITTA- SKOLAN

Beridarebangatan 17.

Utbildningskurser i klädsömnad, barnkläder, linnesöm, vitbroderi, spets-söm, konstvävnad m. m. Betyg efter genomgången fullständig kurs.

Anmälningar mottagas dagligen.

Prospekt på begäran.

Riks Norr 898
Allm. tel. 41 48

Elisabeth M. Glantzberg

UTSTÄLLNING

av arbeten i

Skånsk Hålsöm o. Spetssöm

pågår hos

Singer C:o Symaskins Aktiebolag

16 Hamngatan 16

För ärade kunder börjar den **1 Mars 1915** en av giftsfri kurs i hålsöm och spetssöm under ledning av skicklig, skånsk lärarinna.

Kvinnliga juridiska byrån

Wallingatan 12.

Allm. tel. 183 36.

Kontorstid: 10-3.

Utför alla slags juridiska uppdrag.

BILDADE damer och herrar er-hålla mycket god hel- och måltidsinackordering. Även extra matgäster mottages. Möbl. o. omöbl. rum för längre eller kortare tid. Obs.! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

Vid Seminariet för utbildande av sinnesslölärarinnor

bli 1 sept. d. å. 4 elevplatser lediga. Inträdessökande, som bör ha genomgått åttaklassigt läroverk eller äga motsvarande kunskaper, har att före 15 maj insända egenhändigt skriven ansökan, åtföljd av präst-, läkare- och skolbetyg samt intyg från möjligen innehavda platser. Kursen är två-årig och avgiftsfri. Elev åtnjuter under densamma fri bostad och fritt vivre.

Slagsta pr Fittja.

Föreståndarinnan.

Ledig annonsplats!

HERTHA

ÅRGÅNG II

1 APRIL 1915

HÄFTE 7

Digerdöden.

Om oss skall eftervärlden läsa i läxböckerna under rubriken Historiens olyckligaste generation. Det är inte summan av våld och kval som tillförsäkrar oss denna trista rang, det är den helt nya och säregna kvaliteten av vårt elände. Vi lida och tillfoga lidanden medvetet som aldrig förr och bägge delarna med ett dåligt samvete, vars vändor öfverträffa den mest svavelmättade botpredikarfantasi. "Världssmärtan" ligger inte längre kvar på sin numrerade plats i det litteraturhistoriska museet: vi behöva termen till dagligt bruk för att beteckna inte som förr en begåvad och högdraget isolerad individs anpassningssvårigheter utan de strömmar av lidande och med lidande, som oavslåeligt cirkulera i atmosfären och dallra genom alla levande själar. Kanske skall det stå i de där framtida läroböckerna: På den tiden började mänskorna upphöra att gråta. I de tragiska djup, som vi ha nått, passar inte mer den urladdning av självömkande sentimentalitet, med vilken fordom lättlevande varelser så rikligt lindrade sina privatemotioner. Nu finns det masstals personer, som

kasta sig på knä och tacka Kriget för denna gränslösa och mäktiga sorg, så spänd att den varje ögonblick står på språng att slå om i sin motsats. Men deras gud stirrar dumt på dem med sina stela, tomma ögon. Vad är detta för figurer? Med sådana har han aldrig haft att göra förr. Vid en helt annan sorts dyrkan var han van, en glad och skrånande och lättfärdig, indiananser och suporgier. Väsen med själsmärkta drag, med fina, känsliga händer nedlägga i brinnande extas inför detta beläte i oformlig urdjursskepnad sina ideal, sina dygder och krafter, sin intelligens, sin kultur, sin med hjältemödor vunna andel i en värld som håller på att skapas. "Tag i nåder detta ringa offer, du härlige!" ropa de. Och besten tar det helt vårdslöst, skräp som han tycker det är . . .

Kriget slukar och förstör, det ger aldrig något. Det utvecklas aldrig, förändras aldrig. Den tekniska moderniseringen berör det så föga, att tidningen för i dag ser ut som en direkt fortsättning på ett kapitel ur sextonhundredatalets fejdekrönika. Men sakta, sakta ha mänskorna förändrats, förändrat varan-

dra och världen i allt vidare ringar av växelverkan, slutligen i allt raskare tempo, tills vi just nu tyckte oss hunna till gryningen av en världskultur. Kanske var det en förhåvelse, kanske anade vi rätt: en järnridå är nerfälld framför vår horisont, och ingen vet, om inte ett morgonsken just nu tänds därbakom. Eller exaktare: vi veta, att ingen annan dagning består än den vi själva skapa.

Det försäkras oss, att skyttegravarna och undervattensbåtarna, tjocka Bertha och smidiga generalstaber hålla på med detta lovliga och sköna värv. Så här har en amerikansk poet formulerat samtliga kombattanters program:

War for the end of War,
Fighting that Fighting cease;
Why do our cannons roar?
For a thousand years of Peace.

Den skall vara bra lite listig, som låter inbilla sig, att fredens millennium inviges med dylika knalleffekter. Kriget har en fatal benägenhet att uppträda

i serier, och det nu pågående gömmer frön till kombinationer, som det — ifall allt går efter vanan — kunde ta någon mansålder att utarbета.

Må kanonerna ryta "Fred!" Det betyder så mycket som: allt lugnt i Schipkapasset. Med rätta associeras fred och död, ty vi känna i själva verket icke de begreppen åtskilda. Livet — i själens avstängda enslighet såväl som i folkorganismerna och alla former av tillvaro däremellan — livet är oss bekant endast under formerna kamp, expansion, seger, nederlag, upprättelse. Denna kamp, som är liv och föder liv, är den "fred" vi ha att sätta upp mot den låga kamptyp, som kallas krig och som öder liv. Allt hjältemod, all offerstyrka, all armkraft och allt snille, all hjärteglöd och alla ambitioner ha rum att utveckla sig i livets kamp. Blod är ett skönt och vördnadsvärt fluidum, men det fyller sin uppgift bäst när det flyter obemärkt genom en frisk varelse ådror.

Lärlönenämndens betänkande.

Småskollärarkåren. I.

År 1853 började småskollärare, manliga och kvinnliga, anställas i den svenska folkundervisningens tjänst. Sådana lärare vunno först anställning i mindre folkskolor och i småskolor, sedermera även såsom biträdande lärare i egentliga folkskolor.

Hela antalet av ifrågavarande lärare och lärarinnor, som vid slutet av 1913 undervisade på dessa olika områden inom folkskoleväsendet, var såsom framgår av bil. 1 tab. 60 i lärlönenämndens betänkande: vid småskolor 8,204, vid mindre folkskolor 2,465 och såsom

biträdande vid folkskolor 1,054, summa 11,723. Med undantag av 188, som äro manliga lärare, utgöres denna stora lärarkår nästan uteslutande av lärarinnor.

Denna lärarkår, som har det dryga, tålmodsprövande och ansvarsfulla arbetet att lägga den grund, på vilken hela folkbildningen vilar, har under alla tider fått arbeta för en mycket ringa avlöning.

Detta förhållande framgår tydligt och klart av den historik rörande småskollärarkårens löne- och pensionsförhållanden, som återfinnes i lärarlönenämndens betänkande bil. XXVII. Ur denna historik anföras här nedan några data och fakta.

Under småskolans första tid sköttes undervisningen därstädes av lärare och lärarinnor, vilka i regeln icke hade någon seminarieutbildning, varför lönerna också voro mycket obestämda. Det hette nämligen, att "lönerna för dessa lärare skulle bestämmas genom avtal".

En välbehöfvig ändring härutinnan inträdde emellertid 1871, då riksdagen beslutade, att statsbidrag skulle utgå med 75 kr. till varje skola under villkor, att läraren eller lärarinnan skulle åtnjuta i årlig lön minst 150 kr.

Vid riksdagarna 1875, 1877 och 1880 höjdes statsbidraget till avlöningen åt nämnda lärarkategorier, så att lönen kom att utgå med belopp å 200, 250 och 300 kr.

Med dessa små lönebelopp, av vilka icke något utgjorde existensminimum för tjänstnehavaren, fingo småskolans lärare och med dem likställda draga sig fram bäst de kunde ända till 1898.

Föregående års riksdag hade med anledning av en motion beslutat, att oexaminerade lärare och lärarinnor för åtta månaders undervisning skulle erhålla minst 250 kr. samt examinerade minst 300 kr. för lika lång undervisningstid med rätt till ålderstillägg av 50 kr. efter tio års oförvitlig tjänstgöring.

Vid 1900 års riksdag väcktes motion om grundlönens höjande med 50 kr. Riksdagen gick emellertid icke med på detta förslag, utan beslutade ett nytt ålderstillägg å 50 kr. att utgå efter femton års oförvitlig tjänstgöring.

År 1903 ingingo en del småskollärarinnor med petition till K. M:t. I denna begärdes, att den lagstadgade grundlönen måtte höjas till 400 kr. och att de två ålderstilläggen måtte utbekommas efter fem och tio års tjänstgöring.

Denna petition resulterade i att riksdagen på K. M:ts förslag höjde grundlönen med 50 kr.

Trots den vidtagna löneförbättringen stodo lönerna icke i rimligt förhållande till de alltjämt stegrade levnadsförhållandena, varför under åren 1906 och 1907 flera till småskolekårens förmån avgivna förslag till löneförbättring frambyros till K. M:t.

Resultatet av dessa framställningar ävensom av en i samma syfte av Fridtjuv Berg m. fl. vid 1908 års riksdag väckt motion blev, att nämnda riksdag beslutade: för examinerade en grundlön av 500 kr. jämte tre ålderstillägg å 60 kr. att utgå efter fem, tio och femton års oförvitlig tjänstgöring samt för oexaminerade, som antagits före 1908, en lön av 500 kr. utan några ålderstillägg.

I maj 1912 frambar centralstyrelsen för Sveriges allm. folkskollärareförening till K. M:t denna förenings önskemål angående ny löneroglering för såväl folkskolans som småskolans lärare.

Beträffande småskollärarkåren framlades följande önskemål: Grundlön 700 kr. med fyra ålderstillägg å 100 kr., vartdera att utgå efter fem, tio, femton och tjugo års tjänstgöring; därjämte naturaförmåner.

Att behovet av en snar och genomgripande löneroglering för småskollärarkåren är stort, måste vid närmare eftertanke inses av en var. Detta hävdas också av lärarlönenämnden. Genom statistiska uppgifter påvisas, att den nuvarande kontanta lönen ej står i lämplig proportion till nuvarande studiekostnader eller till rådande levnadskostnader.

Studiekostnaderna för småskoleelev med två års utbildning belöper sig i medeltal till 1,018 kr. Inkomsterna av skolarbetet förslå icke att betäcka utgifterna, utan en betydande skillnad uppstår mellan inkomsterna och levnadskostnaderna. Denna skillnad gör sig mest gällande i de lägre lönegraderna, där den i första lönegraden utgör i medeltal 272 kr. och i andra lönegraden 156 kr. pr år räknat.

Ännu ett synnerligen vägande skäl för behovet av löneförbättring för denna lärarkår påpekar lärarlönenämnden, nämligen den bland småskollärarinnorna rådande sjukligheten, isynnerhet den i stor omfattning förekommande neurasstenien och de många inträffade fall av sinnessjukdom.

Lärarlönenämnden håller emellertid före, att det finns ett sätt att råda bot på ovan anförda förhållande, och detta är en effektiv löneroglering, som tillförsäkrar småskollärarinnorna en kontant lön tillräcklig för deras levnadsbehov, samt sunda och i övrigt lämpliga bostäder.

I sammanhang med småskolekårens löne- och pensionsfrågor har lärarlönenämnden även måst ägna en ganska ingående uppmärksamhet åt denna lärarkårs rättsliga förhållanden. Närmaste anledningen därtill är, att de lagbestämmelser, vilka tillsammans utgöra grunden för småskollärarkårens rättsliga ställning, icke ha en sådan avfattning, att de kunna tjäna som grund för den omläggning av löne- och pensionsystemet, som lärarlönenämnden anser böra äga rum i samband med en välbehörlig förbättring i denna lärarkårs ekonomiska villkor.

De bestämmelser, som närmare beröras och som enligt lärarlönenämndens mening tarva ändring i sammanhang med lönefrågan, äro de, som innefattas i §§ 23 mom. 1, 24 mom. 3 och 33 mom. 2 i folkskolestadgan.

Av § 23 mom. 1 framgår, att småskollärare med hänsyn till sin behörighet att söka och inneha befattning kunna delas i tvenne grupper: examinerade och oexaminerade.

Beträffande denna bestämmelse föreslår lärarlönenämnden sådan ändring, att endast behörigen examinerade lärare skola äga behörighet att vinna anställning vid skolor här avses.

Enligt stadgandet i § 24 mom. 3 skola småskolans lärare och med dem

likställda anställas antingen på viss angiven tid, som icke får överstiga ett läsår, eller tills vidare med rätt till ömsesidig uppsägning.

Lärlönenämnden anser, att en ändring av såväl detta stadgande som av stadgandet i § 33 mom. 2 behöver komma till stånd för att bereda småskollärarpersonalen en i rättsligt avseende mera tryggad ställning än för närvarande, och hävdar, att detta bör ske medelst sådana former, som bliva lämpliga att läggas till grund för en uppdelning av denna kår i tvenne grupper, motsvarande extra ordinarie och ordinarie inom andra lärarkårer.

Med anledning av att småskolan numera utgör en första oumbärlig länk i varje kommuns skolväsen, där detta är väl ordnat, kunde man vänta, att lärlönenämnden skulle förorda införande av den verkliga ordinarieanställningen för småskollärarkåren.

Lärlönenämnden har emellertid icke ansett lämpligt att göra ett sådant uttalande, emedan de svårigheter, som tidigare rest hinder för denna princip genomförande, nämligen småskolans lösliga ställning iskolorganisationen och den omständigheten, att småskollärarinnor i så vidsträckt mån användas i mindre folkskolor och i den egentliga folkskolans tjänst, fortfarande göra sig i hög grad gällande.

Lärlönenämnden förordar i stället en provisorisk lösning av denna fråga av så tillfredsställande art som möjligt och hävdar, att denna bör sökas på grundvalen av och genom en påbyggnad av det ovan anförda stadgandet i § 24 mom. 3 om tillsättning dels på viss,

närmare angiven tid, dels tills vidare med rätt till ömsesidig uppsägning, eller med andra ord genom en sådan uppdelning av lärarkåren, som ovan föreslagits.

De lärare, som bliva anställda i tjänsten tills vidare, skulle sålunda komma att motsvara ordinarie lärare och de på viss tid anställda extra ordinarie lärare. Men för att tillsvidare-anställningen skall kunna anses likvärdig med ordinarie i vanlig mening, fordras emellertid, såsom lärlönenämnden framhåller, betryggande garantier för småskollärarinnorna mot missbruk ifråga om såväl tillsättningen som entledigandet.

Sådana garantier finnas för närvarande icke, då ingenting är stadgat om när och i vilken utsträckning tillsvidare-anställningen skall tillämpas.

Av en undersökning, som lärlönenämnden verkställt, framgår visserligen, att tillsvidare-anställningen av skolråden redan nu anses som den normala, men undersökningen har även ådagalagt åtskilliga exempel på motsatsen.

Lärlönenämnden förordar därför en bestämmelse av innehåll, att då lärare vid skola, som nu är i fråga, anställas av skolråd, skall det ske tills vidare, därest icke särskilda förhållanden, som stå i samband med skolväsendets organisation, motivera, att läraren antages på viss tid.

Med denna större trygghet i småskollärarkårens tillsättningsförhållanden skulle även förbindas större likställighet mellan de olika lärarkårerna i avseende på lönesystemet. De som bliva antagna i tjänsten tills vidare skulle nämligen erhålla avlöning efter samma grunder som

ordinarie inom andra lärargrupper, men de som antagits på viss tid skulle i av-löningshänseende likställas med extra-ordinarie lärare.

Tydligt är, att den åtskillnad, som här föreslås mellan tills vidare och på viss tid anställda lärarinnor kommer att för de senare medföra en i vissa hän-seenden försämrad ställning jämförd

med nuvarande förhållanden. Men lika tydligt är, såsom lärarelönenämnden även hävdar, att denna försämring, som sannolikt kommer att drabba endast ett jäm-förelsevis ringa antal lärarinnor, kommer att till fullo uppvägas av de väsentliga fördelar, som genom föreliggande för-slag komme att tillföras kåren i dess helhet.

GUSTAVA LANDBERG.

De norske barnelove.

Naar undtages krigen, og hvad avi-serne hver dag bringer av nyheter fra krigsskueplassen, er der vel neppe noget spørsmål som mere har optat norske borgere og som har sat deres sind i sterkere bevægelse end de saa-kaldte Castbergske barnelove. Siden odelstinget i de første dager av februar vedtok lovene, har masser av møter været holdt landet rundt, av kvinder saavel som av mænd, med oguten diskus-sion, møter, hvor resolutioner, pro som kontra, er blit vedtat. Aviserne bragte næsten daglig kortere eller længere ind-læg for eller imot lovene, mænd som kvinder rykket i marken, personer av snart sagt alle samfundsstillinger: jurister, læger, forfattere, husmødre, ugifte kvin-der, og — naturligvis: veterinærdirektør Malm benyttet ogsaa denne anledning til at komme med sine sedvanlige ut-fald mot kvinderne, en leilighet han altid vet at finde. — Imidlertid er lovene nu ogsaa gaat igjennem i lagtinget. Mænd av alle partier har stemt for, saa det

blev egentlig ikke noget specielt partisak, om end den store almenhet be-tragter den som en specifik venstresak.

En ganske radikal omveltning vil der vel bli i mange forholde, naar loven trær ut i livet. Skjønt muligens ikke saa store som man nu til at begynde med mener. Da jurylovene indførtes, og da kvinderne fik stemmeret, var der ogsaa en masse slemme forutsigel-ser om hjemmenes opløsning og sam-fundets undergang, men efter en ganske kort tids forløp forstummet alle røster, og det hele blev som det aldrig har været anderledes. Og saaledes vil det visselig ogsaa gaa med denne reform.

I sin motivering sier hr Castberg, at det forslag han har fremsat, er sked ut fra den kjendsgjerning, at "de hygie-niske, sociale og økonomiske betingel-ser, under hvilke mennesket fødes og vokser op i sine tidligste aar, er av-gjørende for dets senere utvikling. Ofte sætter de økonomiske forholde ikke forældre istand til at skaffe sine barn

den nødvendige omsorg og pleie, og da maa beskyttelsen av barn bli et samfundsanliggende, hvor stat og kommune maa træ til for at ta sig av disse barn. Og dette gjælder naturligvis alle barn, for alle er de like hjælpeløse, like meget trængende omhu og støtte“. At der ikke i noget land er gjort tilstrækkelig for de smaa barn som kommer til verden, viser de forskjellige landes dødelighetsstatistik, og at det specielt er blandt de utenfor egteskap fødte barn, at procentantallet av døde og dødfødte er høiest, er et faktum som man ikke kan komme forbi.

Naar statsraad Castberg har fremsat sit forslag ut fra det nævnte standpunkt, saa er der visstnok ingen mennesker som ikke føler sig overbevist om at han har ment at ville forsøke at skaffe retfærdighet til de barn, som saa længe har været set ned paa som en sekunda vare, en slags pariakaste av ringere værd end alle andre barn. Det er jo saa at man skulde synes, at hvert eneste barn som fødes har ret til at ha baade en far og en mor. Men de utenfor egteskap fødte barn har til alle tider ikke hat nogensomhelst lovlig ret till en far. Naar undtages de forpligtelser som en mand, der anerkjender sig farskapet, har hat til delvis at forsørge sit barn indtil dets opnaelse av en bestemt alder, er denne far for resten av sit liv fritat for alle pligter og alt ansvar vis à vis barnet. Paa moren derimot hviler alle pligter, alt ansvar, men ogsaa alle rettigheter. Forsørgelse, navn og arv skal det ha efter sin mor, ogsaa sammen med hendes eventuelle barn, født inden egteskap, om hun se-

ner indgaar et saadant. Nu, hvad navn angaar, saa er jo dette, ifølge mændenes dokumentation, altid en mands, og det forekommer mange at være en underlig ordning, at det barn, som fødes utenfor egteskap, er berettiget til at faa sin morfars navn, mens dets fars navn er forment det. Det har været hævdet, at en mand ved at gi sit saakaldte "uegte" barn sit eget familienavn vilde føre skam og vanære ind over sin slegt. Men for barnets mor og hendes familie og hendes slegt blir vel skammen og vanæren densamme? Ja, kvinders feiltrin paa det omraade, hvorom her er tale, stemples i almindelighet strengere end mænds, saa logiken strækker ikke helt til.

Hvorom alting er, staar det imidlertid for ens bevissthet, at uret er der övet, og en uret maa snarest mulig gjøres god igjen. Det som det da gjælder om, er at man, idet man över ret og retfærdighet til en kant, ikke kommer til at volde en ny uret og handle uretfærdig mot en anden. Og i frykten for at den gifte kvinde skal ske overlast ved de nye love ligger vel den dypeste grund for de mange protester der har reist sig mot dem.

Naar et barns far og mor begge er ugifte, kan ikke saken bli saa vanskelig. Og heller ikke kan der opstaa større konflikter, om en mand eller kvinde för sit egteskap har et barn. Fortielsessystemet skal brytes, og hver især har valget. Aapenhet og ærlighet kommer ialfald ind i forholdet; derved kan vindes meget, og ordning kan træffes.

Men naar en gift mand faar et

barn utenfor sit egteskap, falder det uengetelig noget vanskeligere. Imidlertid er ikke uretten mot hans hustru og hendes barn den, at det utenför egteskapet födte barn skal ha farens navn og arv med de övrige barn, men det hvorover enhver hustru maa föle sig krænket er vel det, at hendes mand overhodet skaffer sig dette barn. Og paa dette punkt mener mange, at loven kan bli til moralsk stötte for saadanne "svake" egtemænd, i modsætning til andre, der anser den for "det skammeligste", "det uretfærdigste", de har hört, mot familie og hjem. Den forandring, som der blir at foreta i lovene om formuesforholdene mellem egtefolk, tar nok sigte paa at der ingen uretfærdig fordeling skal ske.

Like til det 18:de aarhundrede levet de utenfor egteskap födte barn et liv for sig selv, det vil si, de kjendte ikke al den glæde og lykke som det er at være regulært baaret og födt. Men i midten av aarhundredet kom der en forordning, som paaböd at övriheten skulde hjelpe moren til et underholdningsbidrag fra hendes barns far, og gav hende endog anvisninger paa hvilke tvangsmidler hun i tilfælde hadde at anvende. Senere samlet og præciserte man disse bestemmelser ved en lov av 1821, som blev den gjældende, indtil man i 1892 fik en ny lov, der bestemte at faren hadde pligt til, indtil barnets fyldte 15:de aar "delvis eller efter omstændighetene helt at utrede de med dets underhold og opdragelse forbundne utgifter, avpasset efter hans egne og morens økonomiske vilkaar". Desuten forpligtes

faren efter evne at bidrage til utgifterne ved morens nedkomst, og at hun faar forsvarlig pleie under barselleiet. Imidlertid viste ogsaa denne lov sig at være ytterst ufuldkommen, noget de kvinder kan tale med om, som har hat de ugifte mödre under sin varetægt. Bidragene er ofte vanskelige at faa, de kommer som oftest for sent, og overordentlig ofte hænder det, at de slet ikke kommer, da vedkommende barnefar let finder leilighet til at unddrage sig de ham paahvilende forpligtelser.

I 1892 forelaa der ogsaa for stortinget et forslag fra nuværende professor Hægstad om at barn, födt utenfor egteskap, ogsaa skal ha arv efter sin far. Dette forslag blev den gang ikke tat under behandling. Men dette var det første som fremkom om arv for de utenfor egteskap födte barn. Skibsreder, senere statsminister Michelsen foreslog samme gang, at en henvendelse skulde ske til regjeringen om "en utvidet arveret for uegte barn", og at saa denne i tilfælde skulde fremsætte ett forslag. Men hr. Michelsens forslag forkastedes i odelstinget med 43 mot 31 stemmer.

I 1901 fremsatte fællesstyret for de forenede norske arbeidersamfund ved stortingsmand Castberg et forslag, som gik ut paa reformer i loven av 1892 om underholdningsbidragene. Ledet av de betragtninger, som gjorde sig gjældende i alle de forskjellige forslag, foranlediget regjeringen omsider ved kongelig resolution av 23:de februar 1909 fremsat proposition for stortinget om utfærdigelse av love om barn hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden, og om egtefödte barn med

en til förstnævnte lovutkast svarende forandring av arveloven. At komme nærmere ind paa enkeltheterne her, vil före for langt, det faar være nok at utkastet som blev gjort indeholder forslag om baade navneret og arveret efter faren for hans utenfor egteskap fødte barn. Lovforslagene blev ikke behandlet paa 1909 aars storting paa grund av fremskreden tid, men fremkom som privat forslag, med en del mindre ændringer, i 1910. Stortingets justitskomité fandt imidlertid i sin indstilling, at disse spørmaal var ömtaalelige og av en saa vidtrækkende betydning, samt at de hang saa nöie sammen med andre spørmaal, specielt med loven om formuesforholdene mellem egtefæller, at odelstinget besluttet at forslagene skulde oversendes regjeringen. Denne overgav justitsdepartementet dem til forberedelse og dröftelse, og 12:te juli 1912 blev der atter fremset proposition om: 1. Lov om forsorg for barn. 2. Lov om barn, födt utenfor egteskap, og 3. Lov om forældre og egtebarn. — Daa de principielle betæneligheter ved forslagene av 1909 knyttet sig alene til navne- og arveretten for barn, födt utenfor egteskap fandt man i forslaget av 1912 at man burde bli staaende ved det som nu blev bragt i forslag. Og i 1913 kommer forslagene med nogen smaa ændringer frem paany, tilbakekaldes ved kongelig resolution, men optages av Castberg som privat forslag. Justitsdepartementet hadde uttalt sig til fordel for forslagene og i det der hævdes at disse krav er diktert av den almindelige retfærdighetsfölelse, uttaler departementet bl. a. at i et sam-

fund, "der som vort regner grundsætningen om den borgerlige likhet til en av sine hovedhörnestener, er denne grundsætning ikke sked fyldest, naar lovgivningen opstiller forbud mot at nogen paa grund av sin födsel nyder en retslig begunstiget stilling". Den kræver tillike "at ingen paa grund av omstændigheter, hvorfor han selv ikke har nogen skyld, skal tilsidesættes av loven. Den norske arvelov er grundet paa blodsbaand, og dette blir det samme mellem far og barn, enten dette er födt i eller utenfor egteskap".

Departementet hadde allerede i 1903 utsendt en rundskrivelse til landets samtlige amtsting om uttalelse angaaende arveretten, og av rikets 18 amtsting uttalte de 10 sig for like arveret for barn som er födt utenfor egteskap som for egtebarn. Nogen enkelte av disse tok forbehold med hensyn til videre arv efter farens slekt. — Ogsaa retten til farens familienavn anser departementet at være av stor prinsipiell betydning for opfattelsen av barnets stilling i det hele. Det skal ha ret, men ikke pligt, til före farens navn. I motsætning til egtebarnet har det utenfor egteskap fødte barn adgang til at vælge. Departementet mener at dette er en naturlig konsekvens av den regel, at en hustru ved egteskap erholder mandens familienavn. Alle disse departementets uttalelser gjælder selvfølgelig kun de tilfælder hvor farskapet er fastslaaet. — Saavel Norsk Kvindesaksforening som det i 1904 stiftede Norske Kvinders Nationalraad har gjennom rækker av aar dröftet disse spørmaal, og sendt resolutioner og petitioner til

stortinget for at støtte de forskjellige forslag hver gang disse behandledes. —

For oversigts skyld skal her tilslut anføres de former, hvorunder nu de Castbergske barnelove er vedtat av stortinget.

1. Barn, som er født utenfor egteskap, skal ha navneret og arveret efter faren, naar denne enten erkjender at være far, eller dette ved dom kan fastslaaes.

2. Faren skal yde et minimumsbidrag, som i byerne skal utgjøre mindst 15 kroner pr. maaned til barnets fyldte 14 aar, og 12 kroner pr. maaned til fyldte 16 aar. Paa landet skal bidraget være henholdsvis 12 og 10 kroner pr. maaned. Amsutvalget kan dog nedsætte eller forhøie bidraget med 4 kroner pr. maaned.

3. Barnemoren skal ha bidrag av barnefaren før og efter nedkomsten.

4. Loven skal træ i kraft efter bestemmelse av kongen. (Dette sidste forslag var imidlertid ikke Castbergs.)

Saa er det da at haabe, at det vil gaa med denne reform som med saa mange tidligere, der har vakt motsatte stemninger og følelser i vort folk, at den maa vise sig at være til gagn for samfundet i det store og hele tat, at landet maa gaa fremad i lykke og trivsel for alle dets borgere, og at hvert enkelt individ maa faa like stor glæde av at være norsk borger og bygge og bo i sit land, hvad enten han eller hun er kommet til verden i eller utenfor et egteskap.

Kristiania mars 1915.

FR. MÖRCK.

Fredskongressen i Haag.

Förarbetena med det planerade fredsmötet i Haag ha nu fortskridit så pass, att man fastslagit tiden för kongressen, den 28, 29 och 30 april. Mrs Chapman Catt, som först tillfrågats om hon ville leda förhandlingarna, har ansett sig icke kunna göra detta, då hennes namn är så nära förbundet med Internationella Rösträttsalliansen att möjligen den föreställningen kunde uppkomma, att det vore som Alliansens ordförande hon presiderade vid kongressen. Och som bekant är denna kongress sammankallad av enskilda personer och ej genom någon förening. Nu har emellertid den holländska kommittén, som ordnar mötet, varit nog lycklig att få

Jane Addams löfte att fungera som ordförande. Om garanti över huvud kan ges på förhand för det lyckliga förloppet av ett möte som detta, torde den ligga i att som ledare av förhandlingarna ha förvärvat den högt uppburna ordföranden i Amerikas nybildade Woman's Peace Party och den kvinna, som hedrats med att bli kallad "Chicagos första medborgare".

Ett preliminärt program för mötet är uppgjort och huvudpunkterna för den blivande diskussionen angivna. Som första punkt finner man en uppmaning till de krigförande makterna att offentliggöra de villkor, på vilka de vilja ingå fred, och för detta ändamål ome-

delbart ingå ett vapenstillstånd. Denna uppmaning stöder sig på det faktum, att vart och ett av de krigförande folken anser sig icke som angripare, utan helt som försvarare av eget land och sin nationella existens.

I övriga punkter yrkas på: skiljedom och fredlig överenskommelse nationer emellan; demokratisk kontroll av utrikespolitiken, vilket innebär ett system, där män och kvinnor måste stå likaberrättigade; överlåtande av land endast under villkor att där boende män och kvinnor äro med därom. En protest mot den statsmannapolitik, som leder till krig, uttalas, och samtidigt med att kvinnornas medansvarighet i kommande krig betonas, begäres politiska rättigheter för kvinnor, lika med männen, på det att kvinnorna må kunna göra sitt inflytande till avvärfande av krig effektivt. I samband härmed begäres, att representativa kvinnor även skulle såsom delegerade få deltaga i en blivande fredskonferens makterna emellan och att vid denna konferens en resolution skulle fattas om den politiska rösträttens utsträckning till alla länders kvinnor.

Programmets sista punkter beröra det innersta i den nya pacifism, som under dessa krigets tider håller på att växa fram, — mänskösinnenas omdaning i fredsvilja. Att länka barnens uppfostran i denna rikning blir därvid en fordran.

*

Inbjudna till kongressen äro alla kvinnor, som sympatisera med de strävanden som uttryckts i programmet. Mot inbetalning av kongressavgiften, som är tio shillings, har varje kongressmedlem rätt att deltaga i diskussion och omröstningar. Kvinnoföreningar och andra föreningar, som gilla kongressens syfte, kunna skicka intill två delegerade vardera. Dessa delegerade betala samma kongressavgift som enskilda deltagare och ha inga särskilda

företräden framför dessa. Som ensamt åhörare av förhandlingarna lämnas tillträde till kongressen mot en avgift av fem shillings.

Anmälning om deltagande sändes under adress: Fru Rosa Manus, Damrak 28—30, Amsterdam, Holland.

Vi hoppas att så många svenskor som möjligt, såväl enskilda som delegerade för olika kvinnoöföreningar, måtte deltaga i denna kongress och därmed ge ett uttryck åt svenska kvinnors allvarligt medvetna vilja till fred.

En kommitté är nu också tillsatt för att verka för anslutning till kongressen. Kommittéledamöter äro fröknarna Axianne Thorstenson, Signe Bergman, Gerda Meyerson, fruarna Agnes Ingelman och Agda Östlund.

Program vid Förbundets årsmöte 6—7 april.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte äger i år rum i Stockholm, den 6—7 april, efter följande program:

Tisdagen den 6 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m. samling å Förbundets lokal, Klarabergsgatan 48. Förhandlingarna börja med en redogörelse för Förbundets och Förbundskretsarnas verksamhet under det gångna året; därefter årsmötets sedvanliga ärenden.

Kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m. diskussion om Lärelönenämndens betänkande med seminarieadjunkten fröken Anna Sörensen som inledare.

Kl. 8 e. m. offentligt möte å K. F. U. K:s stora sal, Brunngatan 3, med diskussion om Kungl. propositionen till riksdagen rörande äktenskapslagstiftning. Inledare fröken Mathilda Staël von Holstein och jur. kand. fröken Eva Andén.

Onsdagen den 7 april.

Kl. 1/2 11 f. m., å Förbundets lokal, föredrag om Kvinnornas åtgärder för motarbetande av kristidens verkningar av fröken Maria Aspman. I anslutning härtill kl. 1 e. m. besök å respektive nystartade företags lokaler.

Kl. 8 e. m. samkväm å Gillet, Brunkebergstorg 15, varvid fru E. von Eckermann och fröken Axianne Thorstenson inleda en diskussion om Samhällets krav på kvinnorna.

Anmälan om deltagande i samkvämet sker å Förbundets byrå.

Glimtar utifrån.

Den holländska krigskongressen (vi kalla den så i analogi med vit slavhandelskongress, arbetslöshetskommitté o. s. v.) har, som man kunde vänta, funnit livligast genklang i England. Inget annat europeiskt land kan berömma sig av ett så stort antal politiskt hänsyns fria kvinnor. Ett överfullt möte i Caxton Hall under Chrystal Macmillans presidium tillkännagav enhälligt sin sympati för kongressen och lovade understöd och rikligt med pund. Några förträffliga yttranden fälldes vid denna sammankomst: bland annat påpekades till avvisande av gängse missförstånd, att den fred man ämnar diskutera icke bör tänkas under bilden av "en ledlös ängel i ett fuktigt moln" utan som en helt robust realitet.

Dessa "fientliga" kvinnor, som ha fått för sig den oerhörda idéen att komma tillsammans och uttrycka för varandra och för världen vad de vilja på ett mera artikulerat språk än skjutvapnens och bajonetternas, kunna ju icke påräkna en förvildad och blodyr samtids förståelse. Man anar på avstånd en smula av de trakasserier, med vilka de fägnas. Tyska tidningar förklara sig ur stånd att begripa, hur tyska kvinnor kunna vilja tala med engelska och belgiska; helt naturligt, ty, som Minna Cauer framhåller, till ett sådant begripande fordras högre egenskaper än

tidningsskrivare i allmänhet, och särskilt i örlöstider, besitta. Tyska nationalförbundet har — helt oombett — skyndat att stiga upp inför offentligheten och två sina händer i fråga om kongressen, genom vilken åtgärd det har oturen att röja innerlig överensstämmelse med sitt franska systerförbund. Vilka insikter och vilka tvångsskäl som än ha dikterat denna gest, någon heroism har icke behövts till den.

I Neues Frauenleben, som naturligtvis varmt ansluter sig till den djärva idéen, manas Österrikes kvinnor bevakande att besinna sig, fatta sin uppgift och värja sig mot dagens rivande strömning. Man skrämmer dem med anklagelser för politisk omognad, om de inte tjuta med ulvarna: "Sejer eller undergång!" Därmed prickar man en ömtålig punkt hos mången rösträttskrävande kvinna, som saknar klarsyn och sinnesnärvaro att finna det riktiga svaret: "För det första är politik icke högsta instansen och för det andra — när jag granskar den rådande politikens mogenhetsbetyg, så tillåt mig att skratta!" Detta är ett svenskt förtydligande av artikelns mening, ty den av militär och opinion censurerade tidskriften uttrycker sig sirligare.

Vi förstå alltför väl de yttre och inre hämningar, som hindra massan av krigsnationernas kvinnor att lystra till mänsklighetens appell, vår sympati och vår beundran går oavkortad till dem i alla fall, men för de neutrala existera, såvitt vi veta, inga giltiga ursäkter, om de inte tveklöst räcka handen åt de hjältemodiga, som ha övervunnit hatets och rädslans illusioner och som träda upp för oss alla.

Trojanska hästen. Altona skall hädanefter lysa med stjärna i den sociale resandens Bådeker. Denna framsynta kommun skaffade sig nämligen förliden sommar ett kvinnligt polisämbete, som saknar motstycke åtminstone i gamla världen. Det kallas Polizeipflegeamt och har att befatta sig med prostitutionsförhållandena och allt vad därmed sammanhängar, icke som bihang till sedlighetspolisen utan som en denna överordnad instans. Ämbetsinnehavaren skall vara jurist och vid sin sida ha en socialt skolad kvinnlig assistent. Hennes enda förmån är chefen för polisförvaltningen.

Detta betyder något mer än att Altonapolisen utvidgar sin personal; det betyder införandet av en ny anda, en ny syn i polisväsendet. Den första "Vorsteherin des Polizeipflegeamts", jur. dr Marie Rönner, redogör i Frauenkapital (21 febr.) för sitt verkningsfält och hur hon fattar sin uppgift. Det var icke utan skrupler hon accepterade ämbetet, ty hon är till sin bekännelse abolitionist, men det har lyckats henne att uppgöra ett system, enligt vilket hon i och genom utövandet av sin polismyndighet kan praktiskt tjäna sin tro. Hon har att på grundval av de mest ingående studier i den undre världen utarbета reformer i syfte att dels förebygga "inskrivning" så mycket som möjligt och underlätta de inskrivnas återgång till samhället, dels förbättra de nu en gång befintliga prostituerades läge i rättsligt, sanitärt och materiellt hänseende. Av polisförvaltningens chef och av magistraten åtnjuter dr Rönner allt tillmötesgående, men den som är lite missnöjd är sedlighetspolisen, som plötsligen ser sig degraderad och sina offer skyddade av ett kvinnligt överhuvud med abolitionistiska ideal. Fienden är i staden!

Det sorgliga tillägget måste göras, att dr Rönners reformverksamhet, knappt påbörjad, momentant ligger nere, eftersom numera militären vårdar samhällets sedlighet efter ringa förmåga.

Magistrarnas mässfall. Omständigheterna ha uppenbarat, att länder med allmän värnplikt

böra akta sig för att i stor utsträckning använda manliga lärare. När stormklockan går och flertalet icke vanföra magistrar störta årstad med gevär på axeln, uppstår en förskräcklig nöd och villervalla. Stänga skolorna går inte an; det vore i krigstid mer än annars en ödesdiger åtgärd. Man får hjälpa sig så gott man förmår, slå ihop klasser, så många som kunna trängas in i en skolsal, och tillkalla nödhjälpskrafter utan att undersöka deras meriter för noga. Ja, man får till och med acceptera kvinnliga räddare!

Själva Baden, som i sina skolförordningar så manligt nedtrycker de kvinnliga folkskollärarnas antal till 10 procent av kåren, måste bita i det sura äpplet. Skolrådet i Mannheim har till ecklesiastikdepartementet inlämnat en ansökan om tillstånd att få i tjänsten bibehålla dugande gifta lärarinnor (celibat är annars strängt påbudet), dock, tillägger man ivrigt, för att det inte skall se så illa ut, med förbehåll att vilket ögonblick som helst få avskäda de dugande individerna, och naturligtvis kommer varken pension eller "Hinterbliebenenversorgung" i fråga. Die Frau der Gegenwart (Breslau) meddelar notisen med anmärkningen: "Så hedrar man den äkta maken, till vars uppgift den tyska kvinnan ju som bekant är av naturen bestämd."

Celibatproblemet är en intressant sak för sig, men vad vi nu fästa oss vid är den i utlandet bittert prövade motsägelsen mellan allmän värnplikt och statens skolordningar.

Kvinnorna och arbetsproblemet.

II.

Kvinnliga kontorister.

Hittills gjorda försök att åstadkomma en statistik över kvinnliga kontoristers arbetsförhållanden ha misslyckats. Arbetsgivarna ha ej varit allt för

villiga att bringa till offentligheten de villkor, varunder deras anställda arbeta, och när försök gjorts att fråga de anställda, ha svar ingått i sorgligt ringa ut-

sträckning. Detta må bero på bristande insikt om betydelsen av en sådan statistik, på rädsla att råka ut för obehag eller uteslutande på slöhet, resultatet har emellertid blivit ringa och kan ej användas såsom en tillförlitlig måttstock vare sig för bedömning av de kvinnliga kontoristernas antal, löner eller arbetstid. Följande redogörelse är således endast byggd på den erfarenhet som kunnat vinnas genom Kvinnliga Kontorist- & Expeditionsföreningen. Man behöver för övrigt ej siffror för att bevisa, att kvinnlig arbetskraft i stor utsträckning användes å kontor. Vilka göromål utföra kvinnorna där, och vilka äro deras arbetsvillkor?

Först ha vi de s. k. fakturaskrivarenskor. De börja i regel som helt unga i 16—18-årsåldern utan andra förkunskaper än folkskolebildning och möjligen någon månads kurs på handelsskola. Lönen som erbjudes nybörjaren är obetydlig, från 25 kr. till 40, vanligast mellan 30—40 kr. pr månad, men förkunskaper fordras ju inte och tillströmningen är stor. I större affärer stiger lönen till omkring 60 kr. i månaden, i en av våra allra största torde högsta lönen utgöra 80 kr. Fakturaskrivarenskans arbete är enformigt och tröttsamt, några kunskaper utöver den genom arbetet förvärvade rutinen behövas icke, och alltför ofta underlåter hon att skaffa sig kunskaper tills det är försent. För sent, därigenom att hon blivit för gammal att söka sig in på annan kontorsbana.

En annan kategori kontorister, som ifråga om de låga begynnelselönerna och förkunskaperna är likställd med

fakturaskrivarenskor, utgöres av de unga flickorna på den lika unge grosshandlaren eller agentens nystartade kontor. Han måste ju ha ett biträde, huvudsakligen för att passa telefon under hans "spring på sta'n". Ser hon bara nått ut, behöves intet vidare, och den unga flickan tar platsen, ack den är ju så lätt. Telefonsamtal med vänner, ett kragbroderi eller en tjugofemöresbok hjälpa att slå ihjäl tiden. Men förr eller senare stänges kontoret, den unge chefen återvänder till näringarna efter sin utflykt på egen hand, och flickan står där. Hon har visserligen varit på kontor, men intet har hon lärt, och vad värre är, hon har aldrig kommit in i arbetstagen. Det fordras energi att taga fatt igen, och många misslyckas.

Bland de kvinnliga kontoristerna bilda kassörskorna så att säga en grupp för sig. Ofta ha de ej alltför stora förkunskaper när de börja, en tremånaderskurs i handelsskola torde anses vara en ganska god utbildning, fastän var och en, som har någon kännedom om de mindre handelsskolornas förmåga att bibringa kunskaper, väl vet, att därmed ej är mycket bevänt. I fråga om lönen kan man skilja på de mindre affärerna, som ej kunna bära större kostnader än en 50 kr. i månaden till kassörskan. Nämnda lön torde där vara mycket vanlig och ej ofta stiga till mer än en 60—70 kr. Med denna lön begäres i regel ej, att kassörskan skall göra bokslut, blott att hjälpligen kunna föra de dagliga böckerna, ofta nog blott kassan. Detta att ej kunna allt, som hör till platsen, utgör en god sporre att skaffa sig ytterligare kunskaper, och

äro sådana väl förvärvade, så att kassörskan samtidigt kan vara affärens bokförare, kan hon ock i regel göra anspråk på bättre platser med högre lön. På större kontor eller affärer är begynnelselönen för en god kassörska och bokförare 75 à 90 kr., kanske 100, och efter trogen tjänst kan hon komma upp till en 125 à 150, i undantagsfall ännu högre. Det finns kvinnliga kassörer, som komma upp till 250 kr. i månaden. Felräkningspengar förekomma givetvis, men torde knappast höra till vanligheten.

Återstår den stora massan kvinnliga kontorister, de som äro sysselsatta med korrespondens, bokföring, maskinskrivning, registreringsgöromål m. m. De rekryteras såväl av flickor med folkskole- som elementarskolebildning, och vanligt är även, att de genomgått någon kurs i handelsskola. Ofta nog ha de blott genomgått en kurs i maskinskrivning, men det börjar bliva alltmera vanligt, att de även ha någon kunskap i stenografi och nödtorftigt behärska något språk. Sällan ha de verklig utbildning inom någon bestämd gren utan blott en ytlig kunskap om litet av varje. På många kontor, naturligen i synnerhet å de mindre, få de utföra alla förekommande göromål; på de större åter råder en mera genomförd specialisering, och det är även där, som kunskaper kunna göra sig gällande. Begynnelselönen torde i regel kunna angivas till 60—75 för kontorister i allmänhet, 90—100 för kontorister med goda språkkunskaper, utbildade stenografer och bokförare. För den kvinnliga genomsnittskontoristen är 100 kr.

i månaden en synnerligen vanlig lön, som anses god. 125 à 150 kr. i månaden kommer man ej upp till utan specialkunskaper eller särskild duglighet, och först efter många års tjänst kan lönen för de senare stiga till 175 à 200 kr. Att det finns kvinnliga kontorister med ännu högre lön är undantag, en statistik skulle antagligen utvisa en medellön av 90—100 kronor.

Bland alla dessa kontorister skulle man kunna göra vissa klassificeringar efter kontorens art. Platserna på advokatbyråer t. ex. äro vanligen väl betalda, men fordra också ett gott arbete, likaså torde också bankirkontoren betala löner över medelnivån.

Arbetstiden torde ganska allmänt vara omkring 8 timmar, kl. 9—5, med någon rast för frukost, d. v. s. för avätande av de medhavda smörgåsarna. Särskilt frukostrum finnes blott på större, mera välordnade kontor; har man en avbalkning med ett gaskök får man vara glad. Har kontorslokalen ursprungligen varit en bostadsvåning, finnes vanligen ett kök, som då blir frukostrum, men denna idyll försvinner alltmera. Utsträckes kontorstiden längre, gives vanligen en timmes ledighet för att gå ut och äta. Även vid kortare arbetstid händer det att sådan ledighet gives, men torde vara sällan förekommande. Överarbete förekommer i tämligen stor utsträckning — naturligtvis vid årsskiftet, vid bokslutet eller andra brådska tillfällen — men på en del kontor kan man säga att överarbetet är så gott som ordinarie. För överarbete betalas i regel ingen ersättning, möjligen i form av en grati-

fikation till jul eller efter avslutat bokslut.

Semester är numera införd på de flesta kontor. Nybörjaren kommer visserligen i regel ej i åtnjutande därav under de första åren, men efter ett par års tjänst kan kontoristen räkna på 14 dagars semester utan avdrag å lön. Huruvida någon lön gives under sjukdom beror helt och hållet på vederbörande chefs välvilja. Någon praxis härutinnan kan ej angivas. För kortare tids, några veckors sjukdom torde avdrag i regel ej ske, men bliver sjukdomen långvarigare, finner hon sig ofta nog ersatt med en annan, som i bästa fall blott tar hennes lön som vikarie.

I detta sammanhang torde böra påpekas den allmänna osäkerheten beträffande anställningsvillkoren. Avtalet mellan kontoristen och hennes arbetsgivare är det friaste arbetsavtal, som finnes, om man överhuvudtaget ens kan tala om något avtal. Verkliga kontrakt förekomma blott hos ett fåtal firmor för alla anställda, eljest är det i regel blott den eftersträfvade arbetskraften, som bindes med kontrakt. I nittio fall av hundra torde avtalet inskränka sig till att principalen meddelar, att hon är anställd med den och den lönen, och den anställda är så glad att ha fått plats, att hon ej gör klart för sig varken arbetstidens längd eller semester, lön under sjukdom, uppsägningstid m. fl. på anställningen inverkan ganska viktiga faktorer. Därav följer, att kontoristen är rättslös gentemot ett obefogat avskedande, lönenedsättning, införande av ändrad arbetstid m. m. Principalen riskerar naturligtvis även att biträdet

omedelbart lämnar sin plats, men den risken kan han lätt bära.

Så gå åren, kontoristen blir gammal, uttjänad, vilken lott väntar henne då? I regel har hon ingen pension att vänta, för så vitt hon ej själv sörjt därför — och besparingar, huru många ha väl kunnat lägga av något? De som åstadkommit detta kraftprov äro lätt räknade, och ännu färre äro de, som kunnat spara så mycket, att det någorlunda räcker till.

Undersöker man de kvinnliga kontoristernas ställning i allmänhet, finner man, att de vanligen ej ernå de bättre betalda platserna. De lyckas sällan arbeta sig upp utan stanna på den plats och med det arbete de fått, när de började, och löneförhöjningarna ha mera karaktär av ålderstillägg än ersättning för ett ansvarsfullare arbete. Varpå beror detta och finnes det några botemedel?

Vi måste erkänna, att orsakerna till en del finnas hos oss själva, fastän även många omständigheter, som detejstår i vår makt att ändra — åtminstone ej annat än i tidernas lopp —, inverka till vår nackdel.

Så länge kontorsbanan är den förvärvsgren, till vilken den unga flickan utan lust för något särskilt vänder sig, kanske icke ens i avsikt att skaffa sig ett nödvändigt livsuppehälle utan blott för att erhålla önskvärda medel till nålpenningar, kommer kåren att dragas med en tyngande barlast. Ej nog med att de som resonera på detta sätt pressa ner lönerna för dem, som måste leva på sitt arbete, genom sitt ointresserade arbete bringa de kåren i misskredit. Deras skara synes dock börja minskas. Helt kommer den inte att försvinna, förrän föräldrarna, i främsta rummet

fäderna, ej nöja sig med att döttrarna blott förtjäna till sina personliga utgifter.

Man måste vidare erkänna, att nybörjaren med sina bristfälliga kunskaper ej gör skäl för högre lön. Det är vår olycka, att på kontoren finnes en del fullkomligt okvalificerat arbete och att man därför kan få plats utan att kunna något. Detta arbete måste utföras. Naturligen är det en fördel för affären, att det utföres fermt, vanan vid arbetet är en förutsättning för att det skall gå undan, och chefen ser helst att ombyte ej sker. Tar han ett kvinnligt biträde, är det med den tanken, att hon skall stanna på sin plats. Hon får intet tillfälle till vidare utbildning i yrket, får dag ut och dag in hålla på med detsamma. Försöker hon få vikariera på annan plats, mötes hon med oförstående; om det inte t. o. m. anses att hon bråkar, i vilket fall chefen lätt kan finna en utväg att bliva av med henne och få henne ersatt med en lugn, pålitlig människa, som har förstånd att vara nöjd med den plats hon varit så lycklig att få. Att under sådana förhållanden hålla arbetslusten och arbetsglädjen uppe är svårt, och med arbetströttheten smyger sig den tanken in: vad lönar det sig egentligen att arbeta på sin vidare utbildning, jag kommer ju ändå ingen vart. Och dock äro ökade kunskaper det enda medlet att komma fram. Kanske ej inom samma affär, men det är medlet att erhålla en ny och bättre plats. Vi äro ofta alltför rädda att byta, att kasta oss ut i det ovissa. Den manlige nybörjaren har icke samma svårigheter att kämpa med. Att han skall arbeta sig upp och ej i längden

vara nöjd med sitt underordnade arbete är en självklar sak.

Vi måste arbeta på att få bort denna olikhet i fråga om bedömandet av de manliga och kvinnliga kontoristernas framtidsmöjligheter. Skola vi kunna förändra opinionen, måste vi i vårt arbete visa, både att vi vilja och att vi äro kompetenta att komma framåt.

Kunde vi så få männen att ställa sig solidariska med oss i fordran på lika löner, vore de svåraste problemen för kvinnorna i kontorsarbete lösta. Det är mig ofattligt, att inte just våra manliga kamrater reagera mot de låga kvinnolöner, ty så länge de finnas, äro männen föremål för en från kvinnornas sida visserligen ofrivillig, men illotal konkurrens. Den enda förklaringen är, att de gärna se, att kvinnorna övertagit det okvalificerade arbetet, och att det är bekvämare att, i stället för att låta verklig kompetens avgöra tillträdet till högre kvalificerade platser, helt enkelt söka utestänga kvinnorna ifrån dem.

Den kvinnliga kontorsbanan är för närvande överbefolkad. Jag skulle vilja sluta denna redogörelse med en uppmaning till de flickor, som tänka på densamma, att ej giva sig in på denna bana utan verkliga kunskaper och utan en fast föresats att trots alla svårigheter arbeta sig fram. Endast under dessa förutsättningar kunna de få sin framtid tryggad. Och alla kvinnliga kontorister skulle jag vilja tillropa: utan sammanlutning, utan inbördes solidaritet lyckas vi aldrig höja vår kår och skänka fasthet åt våra krav. Gå in i de föreningar som finnas och låt oss enigt arbeta.

MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN.

Franska författarinnor.

Översättning från förf:s manuskript.

De sista femton åren ha varit en de kvinnliga begåvningarnas blomningstid i Frankrike. De ha kanske inte varit av allra högsta rang, man har inte sett någon George Sand eller M:me de Staël framträda, men icke desto mindre intaga dessa författarinnor en framstående plats och en aktad ställning bland de franska skriftställarna.

Deras ålderspresident är Gyp; alltid dugande ger hon alltjämt ganska regelbundet ut romaner, i vilka man ännu återfinner den temperamentsfulla fart som för tjugofem år sedan gjorde henne ryktbar och som förskaffat hennes böcker en av de största bokhandelssuccèser man någonsin varit med om i Frankrike. Det är mig icke bekant om hon är känd i Sverige. Det synes mig vara rent omöjligt att översätta dessa dialoger, en blandning av parisisk jargong och "je m'en fichisme". Med *Le petit Bob's tunga* har hon hånat det moderna samhället, vars poserande och apparat hon föraktar. Hjältinnorna i *Autour du divorce* och *Ohé! les Psychologues* äro unga, illa uppfosttrade flickor, men uppriktiga, ursprungliga, i stånd till dumheter, till plötslig ömhet och till goda handlingar, inspirerade af deras ädelmodiga hjärtan. De säga en hel del vågade saker, nästan lättfärdiga, men de äro icke omoraliska. Gyp är det aldrig när hon skriver.

Hennes unga kvinnor och unga flickor äro som hon av god familj, alltså utan

spotskhet eller fördom, såsom den gamla franska adeln var det. Gyp, som i verkligheten heter grevinnan de Martel, härstammar från Mirabeau; det vill säga, att allt medan hon har mycket förnäma förfäder, kan hon vara på samma gång mycket revolutionär. Hon var en angenäm, spirituell och särdeles elegant dam; ehuru nu åldrad, är hon alltjämt charmant. Man såg henne för några år sedan taga del i nationalistiska sammankomster, klädd i en sorts klockhatt, som hon anlagt och som i det den betäckte det blonda håret, knappast grånat, lät hennes tunna profil framstå skarp och fin som hennes intellekt.

Den berömdaste och mest lysande av de kvinnor av vår generation, som nått ryktbarheten, är grevinnan Mathieu de Noailles. Oaktat sitt namn, som låter så franskt, är hon av kosmopolitiskt ursprung. Hon har fört in en fläkt av Orienten i vår poesi, en nästan bysantinsk Orient, Balkankungadömenas och Donausträndernas Orient. Denna rumäniska, dotterdotter till en turkisk ambasadör, har ett på en gång sällsamt och bedårande yttre. Hon är liten och graciös, med regelbundna drag. En svart hårlugg faller ner öfver hennes mycket vackra och mycket stora ögon. Hennes sätt är livligt och naturligt, ehuru hennes förnäma namn, hennes rikedom och hennes snille inbringat henne så mycken hyllning och så mycket smicker, att det skulle kunnat förvrída hu-

vudet på henne. Hon har en mycket ömtålig hälsa, också tar hon ofta emot besökande liggande till sängs, som man brukade på Ludvig XIV:des tid.

Hennes främmande ursprung kommer henne att uppfatta saker på ett sätt som icke är vanligt, och i synnerhet begagnar hon ovanliga uttryck, som göra att en verklig fransyska, påverkad av klassiska restriktioner — som vi till slut drivit för långt — och med mera ömtålig smak, ryggar tillbaka. Man kan i själva verket säga, att hon tillfört den franska poesin något nytt: fruktträdgårdens poesi. Den poetiska gåvan är högt utvecklad hos henne, hennes verser äro understundom mycket vackra; de äro aldrig genomarbetade. Lättheten att skriva är M:me de Noailles' fiende. Vad beträffar hennes romaner, äro de mindre lyckade än hennes verser.

I hela den tidigare delen av sin diktning har hon givit uttryck åt det hedniska begäret att njuta av naturens skönhet och vad den har att bjuda, medan där bakom döljer sig, som en orm, den hemska döden. I hennes sista bok har något nytt kommit till. Skri av förtvivlan efter en Gud, som hon söker. Man kan betrakta detta som den naturliga utvecklingen av en ande, som — ännu ung — mognat, eller som påverkan av andra skriftställare, hos vilka det religiösa begrundandet dominerar.

Hennes stil, hennes tycken, hennes egenheter ha blivit mycket imiterade. En del av den poetiserande ungdomen skriver endast som Anna, som man helt familjärt kallar henne.

Marcelle Tinayre är en mera borgerlig och mera solid talang. Det finns

ingen, tror jag, som inte har läst *La maison du péché*. När den kom ut, blev den uppenbarelsen av en betydande författare, vars försök ända dittills passerat obemärkta. Utexaminerad från ett flickläroverk, licenciée ès lettres, som jag tror, gift med en artist och mor till två barn, hade hon skrivit flera romaner före denna, i vilken hon visar helt nya sidor. Hennes största förtjänst, som olyckligt nog ej kan göra sig gällande i översättningarna, är hennes stil, på en gång klar, enkel, fylig och precis. Språket förlämnar hennes skildringar ett utsökt värde, antingen hon nu målar en interiör, småstäder eller landet. *La Maison du péché* hade karaktären av en tendensroman; författaren ville där visa, att religionen var naturvidrig. Hon hade för att få fram den religiösa miljö, som hon anlade process emot, valt jansenisterna till sitt ämne, arvtagarna till den sekt, som i XVII:de och XVIII:de århundradena lärde och levde enligt en hård och sträng gudsfruktan och som, av detta skäl, fördömdes av den katolska kyrkan. Bevisningen frapperade ej genom sin sanning; romaner och teaterstycken bevisa aldrig, de sätta endast idéer i gungning. Men romanen hade i och för sig utomordentliga förtjänster. M:me Tinayres ryktbarhet var grundad. Hennes övriga arbeten ha inte överträffat, kunna inte ens jämföras med detta. Ett av de märkvärdigaste — för kvinnorna — är *La Rebelle*, där hon, inte utan satirisk avsikt, framställer en kvinnlig tidningsredaktion.

Gérard d'Houville är lika anmärkningsvärd som stilist. Omkring 1894—

1895 förekom i *Revue des deux Mondes* en del icke signerade dikter; man undrade vem som kunde vara författaren; det var endast bekant, att det var dottern till en akademiker. Denne akademiker var José-Maria de Hérédia, den kreolske poeten, vars tre charmanta döttrar voro väl kända i Paris, den ena vackrare än den andra. Alla tre gifte sig med författare, Maurice Maindron, Pierre Loys och Henri de Régnier. Det var M:me de Régnier som hade skrivit de dikter, om vilka det talades så mycket. Hon har sedan givit ut ett antal diktsamlingar, och av romanerna är *l'Inconstante* den berömdaste. Innehållet i denna är ganska magert och lätt, men formen är utsökt och beskrivningarna särdeles graciöst gjorda. Man läser dem gärna, utan att behålla vare sig något starkt eller plågsamt intryck av dem. I sin sista bok, *Le Conquérant*, har hon skildrat det fordomtima livet på Cuba, denna ö, varifrån hennes far härstammade. Den tropiska naturens tjusning, behaget och elegansen av en gången tid gav henne tillfälle att teckna en följd av bedårande tavlor. Hon blandar in däri, ehuru under förklädnader och omskrivningar, minnet av denne far, som Frankrike senare skulle fästa vid sig. M:me de Régnier är såsom världsdam känd för sitt skarpa huvud och sina bitande infall. Man tillräknar henne allt vad elakt och spirituellt som säges i Paris.

En annan författarinna, som liksom grevinnan de Noailles har mottagit intryck från Orienten, är Myriam Harry. Hon är född i Jerusalem av tyska för-

äldrar, hon har uppfostrats där men hon har blivit fransyska genom sitt giftermål med en skulptör från Franche-Comté. I Paris är hon nästan alltid klädd i en stor, vid och fladdrande kappa, grå eller beigefärgad, över huvudet bär hon ett slags långa slöjor av samma färg, något som påminner om österländskan i henne. Hon är för övrigt en lika vacker blondin som Gérard d'Houville är vacker brunett. Hennes romaner äro förlagda till denna brokiga Orient, som är så rik på bisarra personer, så färgmättad, så förtorkad, så sensuell och så religiös. I sin *Petite fille de Jérusalem*, det mest personliga som hon skrivit, har hon nedlagt sina barndomsminnen.

Lucie Delarue-Mardrus för oss till länder, som i sin avlägsenhet framstå för oss som grannar till dem, där Myriam Harry har levat: Egypten, den övriga delen av Nordafrika, med ett ord Medelhavets kuster. Hon visar sig mera brutal än de förut nämnda, och vare sig i vers eller i prosa, så är hon mera markerat omoralisk.

På grund av att jag icke känner henne tillräckligt, kan jag inte tala om Collette Willy, som går i Gyps genre; hon är en syster till denna, men en syster från samhällets utkanter. M:me Gabriel Réval har upphört att skriva sedan hon givit ut en mycket egendomlig roman, fylld av en elevs erfarenheter från skolan i Sèvres för utbildande av lärarinnor. Vad M:me Daniel Lesueur beträffar, så skriver hon romaner, som mera kunna kallas följetonger än litteratur.

Det finns en nykommen, som om hon än icke kan räknas med i främsta

ledet, i alla fall är särdeles intressant sedd ur kvinnosakssynpunkt. M:me Collette Yver var färdig just vid den tidpunkt, då en reaktion mot kvinnorörelsen satte in, och hon har blivit en tolk för denna riktning. Hennes första roman, eller åtminstone den första som gjort henne känd, heter Princesses de Science. Detta ord var ett fynd, och namnet har bibehållit sig. I detta hushåll bestående av två läkare går allt galet; hustrun är alltid utomhus; barnet, som vårdslösats, dör, mannen drar sig ifrån henne. Hon slutar med att avstå från sin verksamhet. I fall man endast tar denna bok som en skildring av en man och en hustru, som avlägsna sig från varandra, och icke bekymrar sig om dess sociala tendens, är den verkligt bra. Huvudpersonerna, såväl som bifigurerna, andra manliga och kvinnliga läkare, som röra sig omkring de första, äro sant tecknade. M:me Collette Yver har visat prov på en psykologisk skarpsblick, som är särdeles anmärkningsvärd.

Olyckligtvis var denna första tendensbok början till en serie: Dames du Palais, vilken skildrar framgångarna för en kvinnlig advokat, vars man — likaledes advokat — icke lyckas så bra som hon, och slutligen den kvinnliga artisten, som rör sig i en dålig bohemmiljö utan att ha tid att sysselsätta sig med sina barn, hos vilka hon ser dåliga anlag utveckla sig, medan hon själv är hederlig och trofast. Ämnet har här något överstigit författarinnans krafter, vilken icke inskränkt sig till att framställa konstutövande individer utan lagt i deras mun este-

tiska teorier, som äro rena banaliteter.

Alla dessa skriftställarinnor med undantag av Gyp, som hör till en äldre generation, ha haft det gemensamma draget att icke längre vilja skriva böcker, som lika väl kunde vara författade av män; de ha varit mycket personliga, mycket romantiska för att tala med Charles Maurras. De ha hållit, ibland alldeles för mycket, på den kvinnliga sidan av sitt temperament. De ha sagt sig själva att — som kvinnor — skulle de låta en ny ton ljuda i den litterära konserten; en obestämd och sinnlig längtan tar en stor plats i deras verk, de berättar utförligt vad som förut ansågs onödigt att nämna, antingen det nu var futtigt eller motbjudande. Den litteratur, som utgått ur deras händer, har vanligtvis saknat hållning.

Detta skede tillhör det förflutna. Frankrike genomgår nu en period av litterär tystnad, som har stora fördelar ur moralisk synpunkt sett och under vilken endast mycket maskulina röster höja ett det nationella samvetets skri. Det är icke längre tid att tala utan att handla. Det är endast handlingar, som nu ha värde, — detta även om handlingen endast är att uppfylla sin dagliga plikt. Den litterära leken intresserar oss endast helt obetydligt, vad som gått före kriget förefaller oss så oändligt avlägset, att vi knappast minnas det, och det som skall komma kunna vi inte föreställa oss, så omöjligt är det att tänka oss en tid, som icke är strid och försakelse.

JACQUES DE COUSSANGE.

Förbundskretsarnas årsmöten. Fredrika-Bremer-Förbundets samtliga kretsar ha nu hållit sina årsmöten. De förrättade styrelsevalen ha därvid utfallit sålunda:

I Malmökretsen omvaldes de avgående styrelsemedlemmarna fru Lina Gren-Nilsson, drätselkamrerare L. Kleberg, fröken Anna Nilsson, fru Olivia Selmer och fru Anna Söderström samt i stället för fru Tilly Hallgren, som undanbett sig återval, fru Lalla Zickerman. Revisorer blevo fröknarna Dahlberg och Billing samt deras suppleanter fröken Arwidius och lektor Rosén.

I kretsen Lund med omnejd omvaldes likaledes de avgående styrelseledamöterna, docent Hilma Borelius, fröken Hanna Möller, fröken Maria Ljunggren, fru Signe Nilsson-Ehle och fru Martina Blidberg. Styrelsen konstituerade sig därefter sålunda: docent Hilma Borelius, ordf., fröken Hanna Möller, v. ordf., fru Carola Eklundh, sekr., fröken Elna Persson, kassaförvaltare, fru Anna Lewenhagen och fröken Hanna Möller, mötesvärdinnor.

I Helsingborgskretsen omvaldes fru R. Schürer v. Waldheim, ordf., fröken S. Rosentvist, v. ordf., fröken M. Platen, kassaförvaltare och sekreterare, lektor E. Schiött, fröknarna L. Deshayes, A. Svensson och fru N. Holmstrand.

I Linköpingskretsen fröken Ada Arwedson, ordf., överstinnan E. Blomstedt, v. ordf., fru Maria Tollin, fröken J. Wallerstedt, fru Anna Ekman och fröken M. Wigander. Till revisorer fröknarna A. Wiklund och H. Nordgren, med fruarna E. Klockhoff och E. Svahn som suppleanter.

I Strengnäs-kretsen fruarna Hilda Kantzow, I. Philipson, Ulla Queckfeldt,

fröknarna Eva Sack och Emilie Rydberg. Till revisorer fruarna M. och A. Bergman med fru Silfverstolpe och fröken Haglund som suppleanter.

I Arvikakretsen fröken Alida Indebetou, ordf., fru Ingegerd Wallenström, v. ordf., fröken Sigrid Brink, kassaförvaltare (nyvald), fröken Elin Collin, sekreterare, samt fru Signe Wallgren, med fruarna Elin Lundqvist, Hilma Janson och fröken Adolfine Rennerfelt som suppleanter. Till revisorer fru Hildur Winblad och fröken Beda Öberg. Revisorssuppleanter fruarna Hilda Indebetou och Anna Renvall (nyvald).

Äktenskapslagstiftningen under debatt. På inbjudan av Stockholms F. K. P. R. hölls den 24 mars ett offentligt möte, där den nya äktenskapslagstiftningen debatterades. Efter borgmästare Petterssons redogörelse för lagberedningens förslag gjordes en rad betydande diskussionsinlägg, varvid bl. a. den ena kvinnliga juridiska auktoriteten efter den andra framlade sina synpunkter — jur. kandidaterna Anna Wicksell, Eva Andén och fröken Mathilda Staël von Holstein. Tyngdpunkten av de invändningar som gjordes mot det föreliggande förslaget låg i kritiken av borttagandet av de ofullkomnade äkten-skapens gamla institution. Kand. Andén framförde för sin del en synnerligen beaktansvärd invändning mot en framlagd skadeståndsprincip i ett visst fall, vilken i sin särskilda tillämpning tenderade till ett stadfästade av dubbelmoralen i ett nytt sammanhang. Borgmästare Pettersson tackade kand. Andén för påpekandet av ett förhållande, som synbarligen hittills totalt undfallit alla, som haft med förslaget att göra.

Harfva- lotteriet

till förmån för
Föreningen självförsörjande Bildade
Kvinnors vilohem.

50,000 lotter à 2 kr. Vinstvärde 60,000 kr.

Bland de högsta vinsterna märkas

Möblemang till 3 rum och hall
m. m. 5,000, Motorbåt 3,000, Pärl-
halsband 2,100, Flygel 1,500 Linne-
utstyrelse 1,500, Fullständig bords-
uppsättning av nysilver och alpacca
1,300, Motorcykel 1,035, Bibliotek
1,000, Piano 985 etc.

Lotter erhållas efter rekvisition märkt H
under adress Harfvalotteriet, Skeppareg.
19, Stockholm, antingen mot postförskott
eller mot förskottslikvid 2 kr. jämte kostnad för
porto och dragningslista (35 öre).

Anna Josephson,

v. ordf. i S. B. K:s stvrelse.
Lotteriets föreståndare.

Ledig annonsplats!

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-
ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor, lektionsgivare, in- och utländska, kontorister, värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga n:r om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:20, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913 och 1914 kr. 1:50 pr ex.

Ledig annonsplats!

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.**

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4.

Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: *Sköterskebyrån*.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}2$ — $\frac{1}{2}4$.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS.! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}11$ — $\frac{1}{2}1$. OBS.!

Innehåll:

Djerdöden.

Lärarelönenämndens betänkande. Småskollärarkåren I. Av
Gustava Landberg.

De norske barnelove. Av *Fr. Mörck.*

Fredskongressen i Haag.

Glimtar utifrån.

Kvinnorna och arbetsproblemet. II. Kvinnliga kontorister. Av
Mathilda Staël von Holstein.

Franska författarinnor. Av *Jacques de Coussange.*

SVEA VÄXT

landets förnämsta margarin.

Ledig annonsplats!